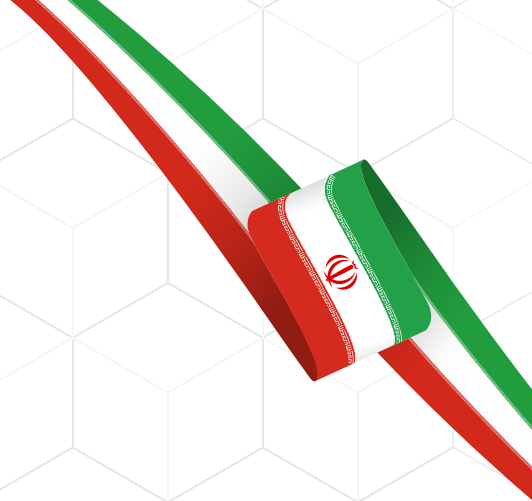

مؤسسه مطالعات پژوهش های بازرگانی

شناسایی و تحلیل پیشران های کلیدی آمایش منطقه ای

(براساس تحلیل های کمی و آینده پژوهی)

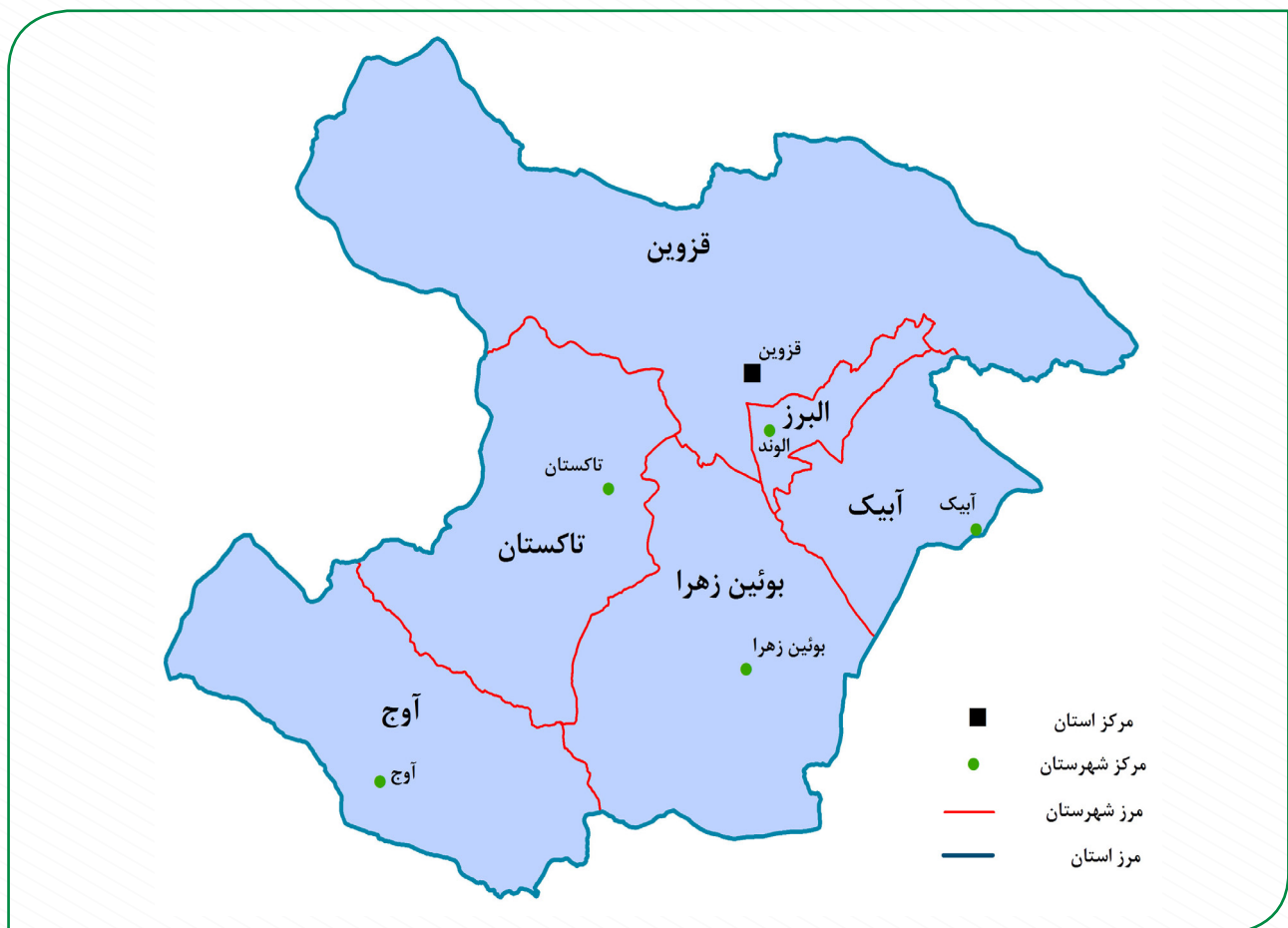
استان قزوین

مهر ۱۴۰۲

استان قزوین

یکی از اهداف اصلی آمایش سرزمین و برنامه‌های کلان توسعه کشور تاکید بر گسترش فعالیت‌های صنعتی در فضای جغرافیایی و تخصص‌یابی منطقه‌ای برای شکل‌گیری تقسیم کار فضایی است. تمرکز فعالیت‌های صنعتی در چند نقطه خاص کشور و توزیع نامتوازن آنها در پهنه‌ی سرزمین به یکی از مهم‌ترین چالش‌های، فراروی سیاست‌گذاران و آحاد مردم تبدیل شده است. در واقع سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی صحیح اقتصادی در هر کشوری مستلزم شناخت امکانات و قابلیت‌های تولیدی و تجاری مناطق مختلف است. براین اساس مستند حاضر به بررسی نتایج «طرح شناسایی و تحلیل پیشران‌های کلیدی آمایش منطقه‌ای براساس تحلیل‌های کمی و آینده‌پژوهشی» به تفکیک استان‌ها به ترتیب فهرست ذیل ارائه شده است.

- بخش ۱. اولویت‌ها و مزیت‌های تولیدی استان براسناد مصوب ملی و استانی آمایش سرزمین؛
- بخش ۲. مشخصات عمومی استان (جمعیت، مساحت و تخصص‌های عمده استان)؛
- بخش ۳. بررسی شاخص‌های تخصص منطقه‌ای؛
- بخش ۴. نتایج مطالعات آینده‌پژوهی.

بخش ۱

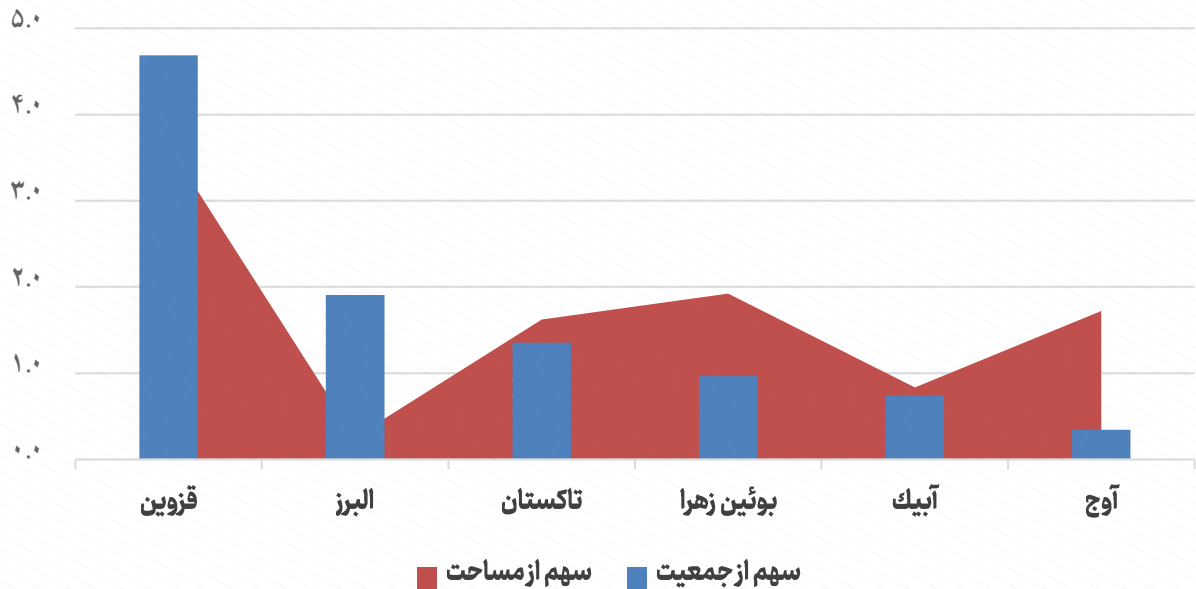
حوزه‌های دارای اولویت توسعه صنعت، معدن و تجارت استان براساس مطالعات آمایش سرزمین

شهرستان‌ها یا نقاط مستعد توسعه	عنوان فعالیت	حوزه
آبیک، قزوین، البرز	صنایع غذایی	صنعت
تاکستان، البرز	منسوجات	
قزوین	دباغی و عمل آوردن چرم	
بوئین-زهرا، قزوین، البرز	صنایع تولید مواد و محصولات شیمیایی و پتروشیمی و دارویی	
آبیک، بوئین-زهرا، قزوین، البرز	صنایع لاستیک و پلاستیک	
آوج، بوئین-زهرا، قزوین، البرز	تولید سایر محصولات کانی غیرفلزی	
البرز	تولید فلزات اساسی	
آبیک	تولید محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین آلات و تجهیزات	
قزوین	تولید مبلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر	
آبیک، آوج، بوئین-زهرا، قزوین، البرز	استخراج سنگ‌های فلزی (مس، آهن، سرب و روی، منگنز، بوکسیت)	
آبیک، آوج، بوئین-زهرا، قزوین، تاکستان	استخراج سایر سنگ‌های معدنی (خاک صنعتی، سیلیس، کائولن، نمک، دولومیت، بنتونیت، فلدسپات، آلونیت، مرمریت، گرانیت، سنگ لاشه، سنگ آهک)	
آبیک، قزوین، تاکستان	بازرگانی، خدمات پیشتیبان تولید	تجارت

بررسی ساختار مطلوب توسعه صنعت، معدن و تجارت استان به لحاظ آمایش سرزمین حاکی از آن است که رشته فعالیت‌های لاستیک و پلاستیک و فرآورده‌های کانی غیرفلزی بیشترین فراوانی را در سطح شهرستان‌های استان به لحاظ استعداد استقرار واحد صنعتی دارند این رشته فعالیت‌ها در حال حاضر سهمی بالغ بر ۲۵٫۸ درصد صنایع موجود را به خود اختصاص داده‌اند.

سهم از مساحت و جمعیت کل استان

- جمعیت استان قزوین ۱٫۲ (میلیون نفر) (سهم از کل کشور ۱٫۶)
- مساحت استان قزوین (کیلومتر مربع ۱۵۵۹۴٫۹) (سهم از کل ۱)

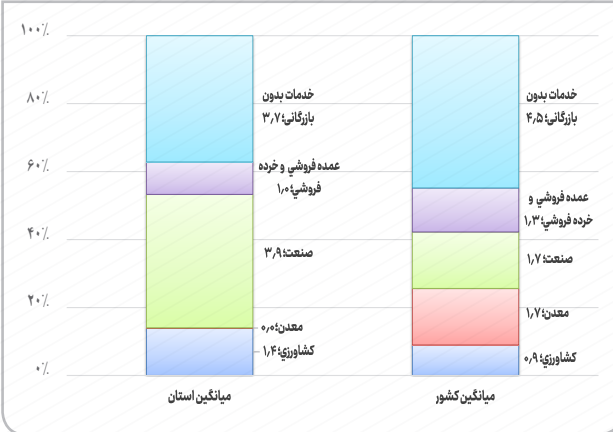
جمعیت و مساحت دو فاکتور اصلی هستند که در بستر زمان و مکان و در کنش متقابل با سطح تکنولوژیکی جوامع، تراکم‌های شهری را رقم می‌زنند؛ بررسی نسبت بین جمعیت و مساحت یکی از نشانه‌های عدم تعادل در مناطق است؛ در این استان شهرستان قزوین با سهم مساحت ۳۶ درصدی ۴۹ درصدی جمعیت را به عنوان مرکز استان در خود جای داده است.

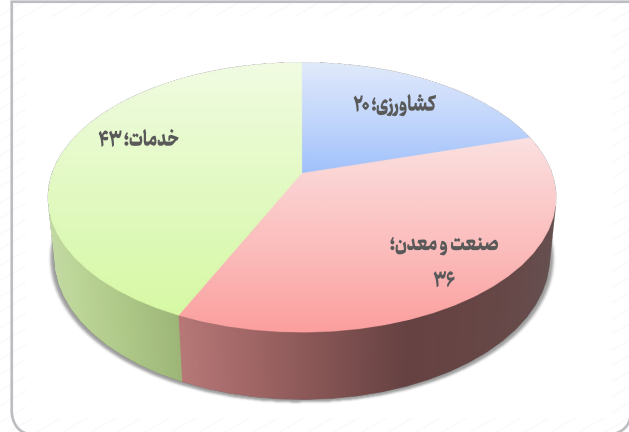
بخش ۲

مشخصات عمومی استان (جمعیت، مساحت و تخصص‌های عمده استان)

سهم ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی استان قزوین

سهم اشتغال بخش‌های اقتصادی استان قزوین

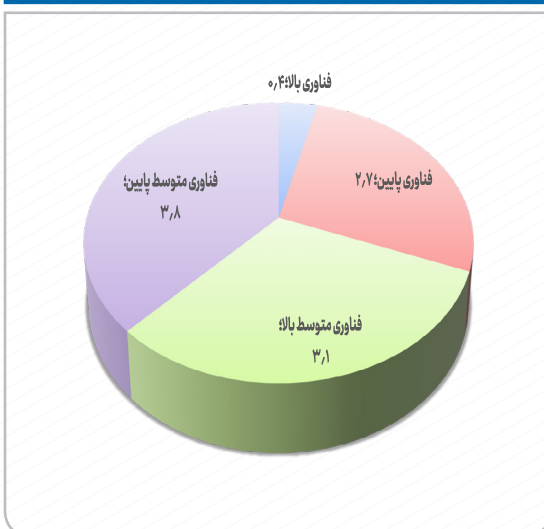
بررسی سهم ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی حاکی از آن است که سهم بخش صنعت استان قزوین سهم غالب می‌باشد بخش کشاورزی استان نیز به مراتب از میانگین کشوری سهم بالاتری دارد.

بررسی شاخص‌های تخصص منطقه‌ای

بخش ۳

تعداد کارکنان (نفر)	ارزش افزوده (میلیارد ریال)	تعداد کارگاه	آمار سال ۱۳۹۸
۲۹۰۳۸۱۶	۴۶۵۰۹۰۰	۲۹۱۴۸	کل کشور
۸۱۰۴۷	۱۸۸۴۹۸	۱۳۰۴	قزوین
۴٫۵	۴٫۱	۲٫۸	سهم استان از کل کشور

سطح فناوری صنایع استان قزوین-۱۳۹۸

استان قزوین سهم ۲٫۸ درصدی از تعداد کارگاه‌های بخش صنعت کشور سهم ۴٫۱ درصدی از ارزش افزوده و ۴٫۵ درصدی از شاغلین صنعت کشور را به خود اختصاص داده است. دورشته فعالیت محصولات فرآورده‌های معدنی غیرفلزی، مواد و محصولات شیمیایی و صنایع غذایی سهم ۴۴٫۱ درصدی از صنایع فعال استان را به خود اختصاص داده‌اند. ۶۵٫۲ درصد صنایع استان از فناوری پایین و متوسط پایین برخوردارند.

بررسی اشتغال هر بنگاه به تفککی رشته فعالیت، حاکی از آن است که در رشته فعالیت‌های تولید صنایع آشامیدنی، داروهای شیمیایی و گیاهی و مسایل نقلیه موتوری کارگاه صنعتی بالایی ۱۰۰ نفر به‌ازای هر کارگاه وجود دارد.

بررسی شاخص‌های تخصص منطقه‌ای

بخش ۳

شاخص ضریب ساختاری استان قزوین ۹۸-۱۳۹۰

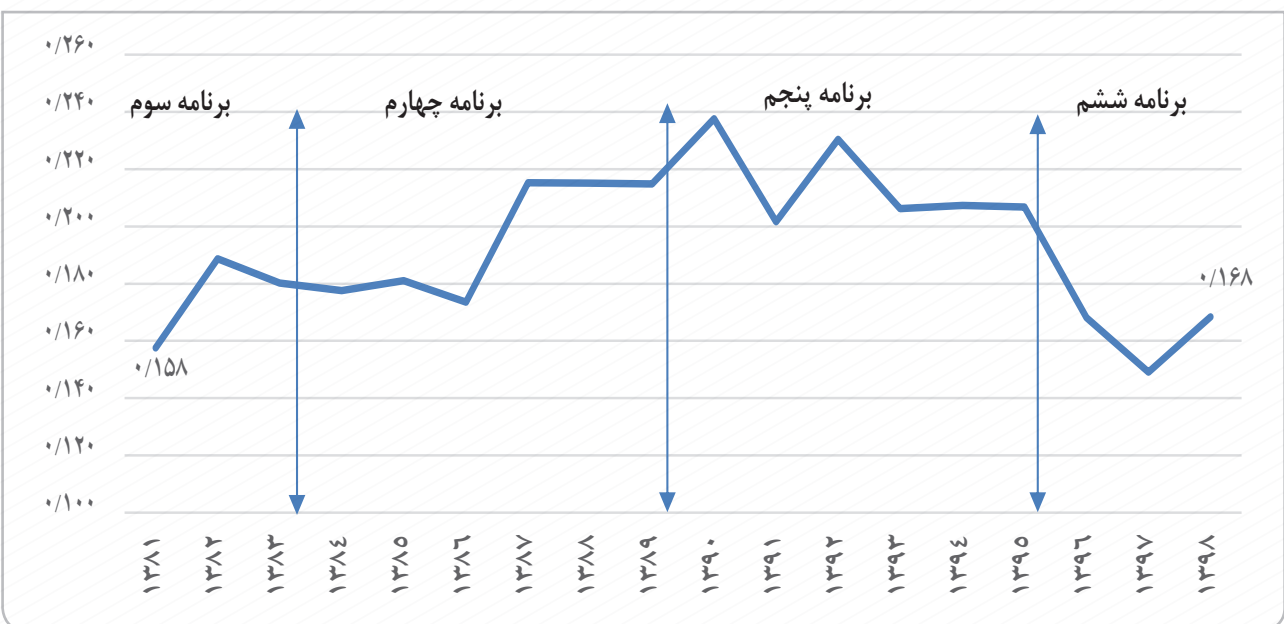
عنوان	کشاورزی	معادن	صنعت	بازرگانی	خدمات
قزوین	۱۰۲٫۹	۱۰۰٫۹	۱۰۰٫۸	۱۰۰٫۷	۹۸
میانگین کل کشور	۱۰۴	۹۶٫۷	۱۰۲	۱۰۲٫۲	۹۹٫۷

شاخص تغییرات ساختاری، توان اقتصادی و تمرکز ارزش افزوده یک فعالیت اقتصادی را نسبت به سال پایه (۱۰۰) نشان می‌دهد، بدین ترتیب که هر قدر میزان آن نسبت به سال پایه افزایش یافته باشد، بیانگر مقدار وسعت و رشد فعالیت اقتصادی مورد نظر در مقایسه با سایر فعالیت‌ها است. فعالیت‌هایی که در مقایسه با سایر فعالیت‌ها از رشد ارزش افزوده بیشتری برخوردار بوده‌اند و توانسته‌اند توان اقتصادی خود را حفظ کنند یا افزایش دهند، بیش از سایر فعالیت‌ها، تحت تاثیر سیاست‌های اقتصادی با تغییرات ساختاری قرار گرفته‌اند. نتایج محاسبات شاخص ضریب ساختاری استان حاکی از آن است بخش کشاورزی، صنعت، معدن و بازرگانی در شرایط بهبود روند قرار دارند لکن بخش‌های کشاورزی، صنعت و بازرگانی از میانگین کشور پایین‌تر می‌باشند که نیازمند برنامه‌ریزی برای بهبود ایجاد ارزش افزوده می‌باشند.

ضریب جینی تخصصی شدن منطقه‌ای استان قزوین

مقدار شاخص ۱۳۹۸	۰٫۱۶۸
متوسط رشد سالانه شاخص طی دوره ۹۱-۱۳۹۸ (درصد)	۰٫۳۹
تغییرات طی دوره ۸۱-۱۳۹۸ (درصد)	۶٫۸۷

روند شاخص تخصصی شدن منطقه‌ای استان (۹۸-۱۳۸۱)/ درصد

ضریب جینی تخصصی شدن منطقه‌ای، عددی بین صفر و یک است که هرچه به یک نزدیکتر، نشان‌دهنده تخصصی شدن بیشتر است. هدف از تخصصی شدن منطقه‌ای آن است که هر منطقه براساس مزیت‌ها و شایستگی‌های خود در چهارچوب سیاست‌های کلان سرزمینی در چند رشته فعالیت از فعالیت‌های اقتصادی، نقش تخصصی ایفا کرده و براساس آن با مناطق دیگر همکاری پیرامونی برقرار کند.

روند تغییرات ضریب جینی تخصصی شدن منطقه‌ای، طی دوره ۹۸-۱۳۸۱ به طور متوسط رشد ۰٫۴ درصدی داشته است.

بررسی روند تغییرات آن براساس برنامه‌های توسعه نیز حاکی از آن است که تا عمده رشد در برنامه چهارم رخ داده است.

ضریب مکانی، معیاری است که نشان می‌دهد رشته فعالیت‌های خاص در یک منطقه نسبت به کل متمرکزتر است؛ بدین ترتیب که در صورتیکه ضریب مکانی یک فعالیت صنعتی از عدد یک بزرگتر باشد نشان‌دهنده فعال و متمرکز بودن این فعالیت صنعتی در منطقه مدنظر نسبت به کل اقتصاد است و بالعکس هر چه میزان ضریب بهره‌مکانی در یک فعالیت صنعتی در منطقه بزرگتر باشد، نشان‌دهنده تخصص بیشتر منطقه مدنظر در آن فعالیت است. نتایج محاسبات ضریب مکانی برای دوره ۱۸ ساله ۹۸-۱۳۸۱ به شرح جدول ذیل است:

صنایع کارخانه‌ای پیشرو در استان قزوین

کد آیسک	توضیحات	۱۳۸۱	۱۳۹۸	ضریب تغییرات طی دوره (درصد)	میانگین ۱۰ سال اخیر
۳۰۹۲	تولید دوچرخه و صندلی چرخدار معلولین	۱۱٫۷۳	۲۴٫۰۶	۲۱٫۲	۱۰٫۲۸
۲۳۹۳	تولید سایر فرآورده‌های چینی و سرامیکی	۰٫۰۰	۶٫۴۶	۱۱۷٫۱	۴٫۴۷
۲۰۲۹	تولید سایر فرآورده‌های شیمیایی طبقه بندی نشده در جای دیگر	۱٫۹۱	۵٫۲۷	۳۵۲٫۸	۴٫۴۱
۱۳۱۳	تکمیل منسوجات	۲٫۱۸	۸٫۵۰	۴۴۳٫۷	۴٫۱۴
۲۸۱۳	تولید سایر پیمپ‌ها، کمپرسورها، شیرها و سوپاپ‌ها	۴٫۴۱	۵٫۱۱	۲۲۲٫۸	۳٫۰۹
۱۱۰۴	تولید نوشابه‌های بدون الکل، آب معدنی و سایر آب‌های پر شده در بطری	۰٫۰۰	۸٫۸۸	۲۰۵٫۴	۲٫۵۶
۲۰۲۲	تولید انواع رنگ و روغن جلا و پوشش‌های مشابه، جوهر چاپ و بنانه	۲٫۵۳	۲٫۵۶	۲۴٫۱	۲٫۲۶
۲۷۵۰	تولید وسایل برقی خانگی	۲٫۴۶	۳٫۳۹	۷۳۴٫۶	۲٫۲۱
۲۸۲۵	تولید ماشین‌آلات عمل‌آوری مواد غذایی، نوشیدنی‌ها و دخانیات	۰٫۰۰	۳٫۸۱	۱۵۰٫۲	۱٫۵۱
۲۹۱۰	تولید وسایل نقلیه موتوری	۰٫۱۲	۱٫۹۰	۴۵۱	۱٫۳۶
۲۸۲۹	تولید سایر ماشین‌آلات با کاربرد خاص	۰٫۳۴	۰٫۴۸	۳۲٫۱	۱٫۲۶
۲۳۹۹	تولید سایر فرآورده‌های معدنی غیر فلزی طبقه بندی نشده در جای دیگر	۱٫۳۵	۱٫۲۴	۲۳٫۴	۱٫۲۵
۲۵۱۲	تولید منبع، مخزن و کانتینرهای فلزی	۰٫۲۵	۲٫۱۴	۵۶٫۵	۱٫۱۶
۳۲۹۰	تولید سایر مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر	۳٫۹۱	۱٫۶۷	۳۸٫۱۶	۱٫۱۲
۲۱۰۰	تولید داروها و فرآورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی	۱٫۹۲	۱٫۰۶	۳۲٫۴	۱٫۰۹

ماخذ: محاسبات تحقیق بر اساس داده‌های کارگاه‌های صنعتی مرکز آمار ایران

بخش ۴

نتایج مطالعات آینده‌پژوهی

برای شکل‌دهی آینده صنعت، معدن و تجارت در کشور با توجه به ملاحظات آمایش سرزمین، طی مطالعات آینده‌پژوهی ۱۰ پیشران کلیدی ۱. انقلاب صنعتی چهارم، ۲. مسئولیت‌های اجتماعی و تاکید بر رفاه اجتماعی، ۳. نقش دانشگاه‌ها در بخش صنعت، معدن و تجارت، ۴. منابع جدید انرژی، ۵. همگرایی علوم فوتونیک، ۶. تغییرات جمعیت‌شناسی و افزایش شهرنشینی، ۷. سیاست‌های دولت در ابعاد ملی و بین‌المللی، ۸. تغییرات اقلیمی و اثرات زیست‌محیطی، ۹. اقتصاد چرخشی و کربن‌زدایی و ۱۰. مدیریت آب در فرآیندهای صنعتی و معدنکاری شناسایی شدند. در ادامه نتایج تحلیل شاخص تمرکز با استفاده از داده‌های پیشین و همچنین نتایج پرسشنامه تکمیل شده توسط خبرگان استانی با توجه به روندهای جهانی آینده موثر بر بخش صنعت، معدن و تجارت طی دوره ۱۰ ساله پیش‌رو در جدول ذیل آورده شده است.

نام استان	نتایج شاخص تمرکز		نتایج پرسشنامه (افق ۱۴۱۴)	
	رشته فعالیت‌های در حال رشد	رشته فعالیت‌های در حال افول	رشته فعالیت‌های کلیدی	رشته فعالیت‌های تضعیف شده
قزوین	تولید دوچرخه و صندلی چرخدار معلولین	تولیدنشاسته و فرآورده‌های نشاسته‌ای	تولید فرآورده‌های غذایی	تولید فلزات پایه
	تولید سایر فرآورده‌های چینی و سرامیکی	تولید صابون و شوینده‌ها، ترکیبات تمیزکننده و براق‌کننده، عطرها و مواد آرایشی	تولید انواع آشامیدنی‌ها	تولید کک و فرآورده‌های حاصل از پالایش نفت
	تولید سایر فرآورده‌های شیمیایی طبقه بندی نشده در جای دیگر	تولید رایانه و تجهیزات جانبی	تولید منسوجات	تولید کاغذ و فرآورده‌های کاغذی
	تکمیل منسوجات	تولید شیشه و فرآورده‌های شیشه‌ای	تولید مواد شیمیایی و فرآورده‌های شیمیایی	تولید چوب و فرآورده‌های چوب و چوب‌پنبه (به جز مبلمان)، ساخت کالا از حصیر و مواد حصیریافی
	تولید سایر پمپ‌ها، کمپرسورها، شیرها و سوپاپ‌ها	تولید سایر وسایل حمل و نقل طبقه بندی نشده در جای دیگر	تولید داروها و فرآورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی	تولید فرآورده‌های توتون و تنباکو

جمع بندی

استان قزوین ۱ درصد از مساحت کشور و ۱٫۶ درصد از جمعیت کشور را به خود اختصاص داده است. سهم این استان از ارزش افزوده کشوری در بخش صنعت حدود ۳٫۸ درصد بوده است. از مهمترین زیرساخت‌های کلیدی در حوزه تولید (صنعتی، معدنی) و تجارت استان قزوین می‌توان به ۱۵ ناحیه و شهرک صنعتی اشاره داشت. سه رشته فعالیت تولید مواد معدنی غیرفلزی، مواد و محصولات شیمیایی و صنایع غذایی سهم ۴۴ درصدی از صنایع استان را در اختیار دارند. ضمن آنکه ۳۲ درصد از مجموع واحدهای صنعتی استان نیز در شهرستان قزوین استقرار دارند.

